

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO
postmottak@lmd.dep.no

Dato: 30.03.2022
Deres ref: [Initialer]
Vår ref: _____

NIBIO
Postboks 115, 1431 Ås
Tlf: 03 246
post@nibio.no
nibio.no

Org. nr: 988 983 837

Innspill til utredning om Bionova fra NIBIO

NIBIO takker for muligheten til å bidra med innspill til etableringen av Bionova. Vårt svar er en oppsummering av våre muntlige kommentarer i innspillmøtet den 15 mars, og er organisert i henhold til de tre spørsmålene som er stilt i departementets høringsbrev.

Hvilke kjerneoppgaver bør Bionova ha?

Slik vi forstår beskrivelsen, er det skissert to hovedmål for Bionova

- a) Bionova som en finansieringsmekanisme for konkrete klimatiltak i jordbruket, primært på gårdsnivå
- b) Bionova som en mer bredt anlagt finansieringsmekanisme for utvikling av den sirkulære bioøkonomien i bionæringene (jordbruk, skogbruk, havbruk mm).

De to hovedmålene er svært ulike i sin innretning, og vil trolig også kreve ulike finansieringsmekanismer og forvaltningsordninger. Derfor er det også viktig med en tydeliggjøring av formål, brukergrupper, hvilke «ordninger» Bionova skal inkludere og ved det også hvordan ordningene best kan organiseres.

I forhold til punkt (a) er det åpenbart behov for virkemidler og gode støtteordninger for utslippsreduksjoner og klimatilpasning i landbruket. Landbruket har ambisiøse mål og planer, i tillegg kommer føringene fra EU knyttet til blant annet «carbon farming». Støtteordninger rettet mot konkrete klimatiltak på gårdsnivå kan være utfordrende å håndtere. Det vil derfor være viktig at det gjøres et grundig arbeid med å avklare hvordan støtteordningene utformes og forvaltes. Utfordringen karakteriseres også av en situasjon der den faktiske kunnskapen om den konkrete effekten av enkelttiltak er begrenset, og der det foreligger sparsomt med kvalitetssikret lokalt/nasjonalt tallmateriale å bygge på. Bionova bør derfor gi rom også for utprøving av tiltak med usikker effekt, men da med gode opplegg for løpende forskningsmessig oppfølging og evaluering.

I forhold til punkt (b) bør Bionova ta utgangspunkt i at primærnæringene står overfor både fundamentale og krevende omstillingsutfordringer og store utviklingsmuligheter. Bionovas kjernefunksjoner bør derfor være tydelig innrettet mot å åpne opp «flaskehalser» for å utløse innovasjon, omstilling og ny verdiskaping i primæringenes verdikjeder (jordbruk/skogbruk/havbruk). En viktig del av dette kan være risikoavlastning gjennom finansiering av teknologier som støtter systemskifter, utvikling av nye sirkulære verdikjeder og systempiloter for utprøving av nye løsninger; herunder blå-grønn samhandling. Videre bør kjerneoppgavene ha både regional forankring og helhetlig verdikjedetilnærming til det biobaserte næringslivet i alle deler av landet. Som bakteppe for dette trekker vi fram to eksempler som illustrerer utfordringer i jordbruks- og skogbrukssektoren:

NIBIO

- Et jordbruk som ikke gir matsikkerhet, er ikke bærekraftig. Jordbruket må både redusere klimagassutslippene, tilpasses til endret klima og samtidig mestre omstillinger som medfører store investeringsbehov for å sikre framtidig matproduksjon. Klimatiltak for utslippsreduksjoner og tilpasning er derfor bare en del av de utfordringer Bionova bør bidra til å løse.
- Skogbruket i Norge har store ressurser som både kan bidra til karbonopptak og lagring, men også betydelig økt verdiskaping i en sirkulær og innovativ skog- og treindustri. Skogsektoren i Norge har forutsetninger for både stor- og småskala industriell utvikling basert på norske skogressurser, men har et lavt investeringsnivå. Bionova kan utfylle eksisterende økonomiske virkemidler.

Bionova bør fylle et stort behov ved for finansiering og operasjonalisering av bioøkonomistrategien fra 2016 og sirkulærøkonomistrategien fra 2021. Ambisjon om Norge som ledende i verden innen sirkulær økonomi med særlig prioritering av blant annet bionæringene krever markant styrking av økonomiske virkemidler, FoU og risikokapital. Bionova kan bli et virkemiddel som også bidrar til raskere å bringe forskningsbasert kunnskap og innovasjoner over i praktisk utprøving og dermed raskere implementering i stor skala.

Hvilke utfordringer løses ikke ved dagens virkemidler?

Når Bionova etableres som nytt virkemiddel, er det nødvendig å gjøre en grundig analyse av relevante og tilgrensende deler av virkemiddelsystemet. Dette er nødvendig for å sikre at det ikke skapes ny overlapp med eksisterende ordninger, eller at det etter etableringen av BIONOVA står igjen gråsoner eller blindsoner i virkemiddelsystemet.

En svakhet ved nåværende virkemidler er at de ikke er tilstrekkelig kraftfulle, målretta eller godt nok koordinert. Mange av dagens virkemidler mangler også tilstrekkelige mekanismer for nytenkning og dristighet. Det er også utfordringer knyttet til verdiskaping og utviklingen av bioøkonomien når det gjelder balansen bruk og vern/produksjon og miljø, gitt at virkemidlene tradisjonelt er fordelt på ulike programmer og finansieringskilder. Det er også et sentralt spørsmål om virkemidlene tar nok høyde for småskala eller storskala dimensjonene i nåværende primærproduksjon og i den sirkulære bioøkonomien.

Innen den sirkulære bioøkonomien er det også betydelige potensialer i en mer helhetlig verdikjedetilnærming og økt koordinering mellom aktører på tvers av ulike verdikjeder. Særlig koblingen mellom blått og grønt dekkes dårlig fordi virkemiddelapparat i stor grad følger den tradisjonelle sektorinndelingen, herunder også forskningsfinansiering forvaltet av ulike porteføljestyrer i forskningsrådet.

Alle disse forhold bør bli grundig vurdert når et nytt virkemiddel skal utformes.

Hvordan kan Bionova organiseres for best mulig målretting av innsats og størst mulig brukervennlighet og kostnadseffektivitet?

Organiseringen av BIONOVA bør ta utgangspunkt i en tydelig avklaring av formålet, avgrensning og samspill i forhold til andre virkemidler, samt hvordan faglige og tekniske krav til forvaltningen kan imøtekommes mest mulig effektivt. Helt grunnleggende er også at forvaltningsløsningen gjøres mest mulig brukervennlig. Det er også avgjørende at Bionova tilføres unik identitet med tilstrekkelige ressurser til å gjøre en forskjell, dvs at det bidrar til konsolidering av ressurser og innsats og ikke til fragmentering,

Det bør undersøkes om etablerte virkemiddelforvaltere, (f.eks. Landbruksdirektoratet, Innovasjon Norge, SIVA, Forskningsrådet) raskt kan etablere effektive forvaltningsløsninger for virkemidlene i Bionova. Sammensetningen av virkemidlene i Bionova antas å legge føringer for hvilken aktør som er best egnet. Det kan være ulike konklusjoner avhengig av om ordningene i stor grad blir rettighetsbaserte tilskudd primært innrettet mot å bidra i overgangsfaser for implementering av nye løsninger eller om formålet i stor grad vil være risikoavlastning ved utvikling, utprøving og implementering av ny teknologi. Når Bionova skal bidra til å løse krevende utfordringer i en

NIBIO

situasjon der kunnskapen er ufullkommen, er det antakelig viktig at forvaltningen legges til et miljø med stor evne til å drive innovasjon og håndtere risiko ved implementering av nye løsninger.

Utfordringene Bionova skal bidra til å løse er faglig krevende, ordninger og tiltak som finansieres av Bionova må derfor være kunnskapsbasert. Forvaltningen av Bionova bør derfor skje i nær kontakt med relevante forsknings- og innovasjonsmiljøer. Bionova bør derfor ha mandat til å støtte både helhetlige løsninger og risikopregede nyskapninger med potensial for å fremme økt verdiskaping og sysselsetting i bionæringene. Forvaltningsmiljøet for Bionova trenger imidlertid ikke være forskningstungt, men bør heller fungere som et aktivt og dynamisk virkemiddel for kunnskapssynteser og lignende oppgaver med fokus på å identifisere kunnskapsbehovene for nye næringer.

Bionova bør derfor også kunne inkludere støtte til forskning og utvikling av teknologier for bionæringene og nye verdikjeder, herunder teknologioverføring. Forvaltningen bør ha fleksibelt handlingsrom som gjør det mulig å vise handlekraft og sikre framdrift i møte med den store utfordringen norsk økonomi står foran når vi skal oppnå klimamålene.

Med hilsen,

Nils Vagstad
Adm. direktør

Per Stålnacke
Forskningsdirektør